

بنیان‌های خانواده

(۴۰ قاعده در خصوص خانواده و تربیت)

مؤلف: دکتر اسدالله بن عبدالرحمن

مترجم: مجتبی دوروز

عبدالرحمن، اسامه زیدان

قواعد اسریه: ۴۰ قاعده فی التریبه و الاسره. فارسی

بنیان‌های خانواده (۴۰ قاعده در خصوص خانواده و تربیت) / مؤلف

اسامه زیدان عبدالرحمن؛ مترجم مجتبی دوروزی.

مشخصات نشر: تهران: نشر احسان، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۲۰۸ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۹-۶۸۲-۸

یادداشت: کتابنامه: ص. [۲۰۷]-۲۰۸؛ همچنین به صورت

زیرنویس.

موضوع: خانواده‌ها -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

شناسه افزوده: دوروزی، مجتبی، ۱۳۵۴ -، مترجم

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۵۶۸۳۱

بنیان‌های خانواده

(۴۰ قاعده در خصوص خانواده و تربیت)

مؤلف: دکتر اسامه زیدان عبدالرحمن

مترجم: مجتبی دوروزی

ناشر: نشر احسان

چاپخانه: چاپ مهارت

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۹-۶۸۲-۸

تهران، خیابان انقلاب، روبروی دانشگاه تهران، پاساژ

فرورنده، شماره ۴۰۶. تلفن: ۶۶۹۵۴۴۰۴

www.nashreh-san.com

بنیان‌های خانواده

۱۰۳۴۸۲

ریال

سرا احسان

فهرست

- خط سیر کتاب ۹
- مقدمه ۱۱
- گام اول تشویق به ازدواج ۱۹
- گام دوم عبادت ازدواج ۳۵
- گام سوم مبانی انتخاب همسر ۴۲
- گام چهارم مبانی انتخاب شوهر ۶۴
- گام پنجم خواستگاری و آنچه در ارتباط با آن است ۸۲
- گام ششم عقد ازدواج و آنچه در رابطه با آن است ۱۰۸
- گام هفتم مهریه ۱۲۴
- گام هشتم حق همسر (زن) ۱۳۶
- گام نهم حق شوهر ۱۵۱
- گام دهم تربیت فرزندان ۱۶۳
- گام یازدهم نیکی و احسان به پدر و مادر ۱۸۷
- گام دوازدهم گفتار پایانی و سفارش‌ها و مهم‌ترین اندرزها ۱۹۸
- منابع مولف ۲۰۷

اهمیت خانواده و ارتباط آن با اسلام

ان الحمد لله نحمده و نستعينه و نستغفره و نعوذ بالله من شرور أنفسنا و من سيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له و من يضلل فلا هادي له و شهادت می‌دهم که معبودی جز خداوند یکتا وجود نداشته و شریکی ندارد، پروردگار متعال دین سترگ و استواری را برای ما مقرر فرموده و ما را به سوی آن که همان راه راست است هدایت کرده است، هیچ چیز شبیه او نیست و هیچ چیز او را عاجز و درمانده نمی‌کند و معبودی جز او وجود ندارد، او آفریدگاری بی‌نیاز و روزی دهنده‌ای بی‌نیاز از روزی، اول بی‌آغاز، داسم بی‌انتهای، فنا ناپذیر و باقی است، هر چه هست تحت اراده‌ی اوست، او هام به کنه ذاتش دست نیافته و فهم‌ها او را درک نمی‌کنند و مردمان هیچ شباهتی به او ندارند، زنده‌ای است که نمی‌میرد و پاینده و نگهدارنده‌ای است که نمی‌خوابد و شهادت می‌دهم که محمد بنده و فرستاده‌ی او و محبوب و برگزیده‌اش از میان آفریده‌هایش است، ایشان امانت را رساند و برای امت خیرخواهی و دلسوزی نمود، خداوند به واسطه‌ی او غم و اندوه را از میان برد و بهترین پاداشی را که به پیامبری در قبال هدایت امتش و رسولی در قبال دعوتش داده است، به او عطا فرمود.

اما بعد: درست‌ترین سخن، کتاب خدا است و بهترین هدایت، هدایت محمد ﷺ است و بدترین امور بدعت‌های ایجاد شده در دین است و

هر نوآوری در دین بدعت است و هر بدعتی گمراهی است و هر گمراهی سرانجامش آتش جهنم است.

خانواده همان شرایط و موقعیت سرشتی و فطری است که از همان سپیده دم آفرینش، خداوند متعال آن را برای زندگی آدمیان پسندیده و بدان رضایت داده است به گونه‌ای که در هر یک از زن و مرد تمایلی دلچسب به طرف دیگر برای تحقق بخشیدن به دوستی و آرامشی که هر یک از دو طرف به جستجوی آن در نزد دیگری می‌پردازد به ودیعه نهاده است و این فقط به خاطر گرایش و تمایل به سمت برپایی خانواده‌ای قدرتمند و شکل‌گیری خانه‌ای شایسته و نیک است که از مجموع هر دوی آنها جامعه‌ای شایسته و نیک پدید می‌آید، خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً﴾ (روم/۲۱). "و از نشانه‌هایش آن است که برایتان از (جنس) خودتان همسرانی آفرید تا به آنها آرام گیرید و بین شما دوستی و مهربانی مقرر داشت."

از جمله مهم‌ترین مقاصد شکل دادن خانواده از سوی خداوند متعال:

۱. کنترل نیروی جنسی
 ۲. بقای نوع آدمی
 ۳. تربیت شایسته‌ی نسل‌های بعد
 ۴. آبادانی زمین
 ۵. حفظ نسب و تبار
- از آنجا که خانواده از این اهمیت عظیم در اسلام و زندگی مسلمانان برخوردار است شرع حکیم توجه خاص و ویژه‌ای به آن نموده است، از جمله مظاهر توجه اسلام به نظام خانواده. موارد ذیل است:
۱. تأکید و تشویق به ازدواج و تشکیل خانواده و قرار دادن آن دو از جمله‌ی

۱. دلیل المسلم المیسر، فهد سالم باهمام، شركة الدلیل المعاصر، با دخل و تصرف.

واللاترین کارها و روش و شیوهی پیامبران، این مطلب به شکلی روشن و آشکار در راهنمایی کردن آن سه نفری که در پی سؤال کردن از عبادت پیامبر ﷺ بودند تا به ایشان اقتدا نمایند و وقتی که پیامبر ﷺ از موضوعشان آگاه شد آنان را تشویق و توصیه به امر ازدواج نموده و مفهوم عبادت را برایشان اصلاح کرده و تصحیح نمود، به خوبی در این حدیث بیندیش، پی می‌بری که چگونه اسلام به امر ازدواج تشویق کرده و آن را در زمره‌ی روش و شیوه‌ی رسولان و پیامبران برشمرده است؛ از انس بن مالک رضی الله عنه روایت است که گفت: سه نفر به خانه‌ی همسران پیامبر ﷺ آمدند و از شیوه‌ی عبادت آن حضرت صلی الله علیه و آله پرسیدند. هنگامی که از چگونگی آن با خبر شدند، گویا عبادت‌اش را کم شمردند و با خود گفتند: ما کجا و رسول خدا صلی الله علیه و آله کجا؟ خداوند گناهان اول و آخرش را بخشیده است. آن گاه، یکی از آنان گفت: من تمام شب را برای همیشه، نماز می‌خوانم. دیگری گفت: من تمام عمر، روزه می‌گیرم و یک روز آن را هم نمی‌خورم. سومی گفت: من از زنان کناره‌گیری می‌نمایم و هرگز ازدواج نمی‌کنم. رسول الله صلی الله علیه و آله نزد آنان رفت و فرمود: «شما کسانی هستید که چنین و چنان گفته‌اید؟ سوگند به خدا که من بیشتر از همه‌ی شما از خدا می‌ترسم و بیشتر از شما تقوا دارم. در عین حال، هم روزه می‌گیرم و هم می‌خورم. و هم نماز می‌خوانم و هم می‌خوابم و با زنان نیز ازدواج می‌کنم، پس هرکس از سنت من روی برگرداند، از من نیست.»^۱

۲. تأکید قرآن بر این مطلب که ازدواج از بزرگترین برکات و نعمت‌ها و از نشانه‌های تجسم یافته‌ی آرامش و دوستی و مهربانی و انس در میان زوجین است، خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً﴾ (روم/۱۲). " و

۱. این حدیث صحیح است، به روایت بخاری، ج: ۵۰۶۳؛ و مسلم، ج: ۱۴۰۱، به شکل مختصر.

از نشانه‌هایش آن است که برایتان از (جنس) خودتان همسرانی آفرید تا به آنها آرام گیرید و بین شما دوستی و مهربانی مقرر داشت.

۳. دستور به تسهیل و آسان گیری در امر ازدواج و کمک به کسی که خواهان ازدواج است تا بتواند عفت و پارسایی پیشه نماید؛ ابوهریره رضی الله عنه از پیامبر صلی الله علیه و آله روایت کرد که فرمود: «سه نفر سزاوار یاری خدا هستند: برده‌ای که اجازه یافته تا با ادای پول، خود را آزاد کند و او قصد ادای پول آزادیش را دارد و کسی که از طریق ازدواج خواهان عفت و پاکدامنی است و مجاهدی که در راه خدا جهاد می‌کند».^۱

۴. اسلام به جوانان دستور داده که در عنفوان جوانی و (اوج) توانایی‌شان ازدواج نمایند چرا که این کار سبب آرامش و آسودگی خاطر آنان می‌شود و راه حلی برای قدرت شهوت و تمایل‌شان به جنس مخالف پدید می‌آورد؛ رسول الله صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «ای گروه جوانان! اگر کسی از شما توانایی ازدواج دارد، باید ازدواج کند و کسی که توانایی ندارد بر اوست که روزه بگیرد، زیرا روزه کاهش دهنده شهوت است».^۲

۵. اسلام قائل به احترام کامل برای هر فرد از افراد خانواده است، فرقی نمی‌کند که مرد باشد یا زن: اسلام در خصوص تربیت فرزندان مسئولیت بزرگی را بر عهده پدر و مادر نهاده است؛ از عبدالله بن مسعود رضی الله عنه روایت شده که شنید رسول الله صلی الله علیه و آله فرمودند: «همه‌ی شما نگهبانید و همه‌ی شما مسئول هستید، امام (حاکم) نگهبان است و (در باب رعیت خود) مسئول است، مرد در خانه‌ی خود نگهبان است و مسئول کسانی است که تحت سرپرستی وی قرار دارند؛ زن نگهبان خانه‌ی شوهر است و در برابر آنچه متعلق به امور خانه است، مسئول است. و خدمتکار در مال سید خود

۱. این حدیث، حسن است. ترمذی، ح: ۱۶۵۵؛ نسائی، ح: ۳۱۲۰؛ ابن ماجه، ح: ۲۵۱۸؛ آلبانی در تحقیق مشکاة المصابیح، ح: ۳۰۸۹ آن را حسن دانسته است.

۲. این حدیث صحیح است. بخاری، ح: ۵۰۶؛ مسلم، ح: ۱۴۰۰.

نگهبان است و در حفظ و نگاه داشت آن مسئول است، پس بدانید که همه‌ی شما نگهبانید و همه‌ی شما مسئول هستید»^۱.

۶. اسلام صله‌ی رحم و پیوند خویشاوندی را بر مسلمانان واجب گردانیده است و این به معنی: ارتباط فرد مسلمان و نیکی کردنش با نزدیکانش از جهت پدر و مادرش، مانند: برادران و خواهران و عموها و عمه‌ها و دایی‌ها و خاله‌ها و فرزندانشان است؛ و آن را جزو بزرگترین طاعت‌ها و عبادت‌ها و کارهای نیک به حساب آورده است و از بریدن از خویشاوندان یا بدی کردن در حق آنان بر حذر داشته است و آن را جزو گناهان کبیره برشمرده است؛ رسول الله ﷺ می‌فرماید: «کسی که پیوند با خویشاوندان را قطع می‌کند، به بهشت داخل نمی‌شود»^۲.

۷. اسلام خواستار جای‌گیری و تثبیت اصل ارزش و احترام قائل شدن برای پدران و مادران و اقدام به حمایت و مراقبت از ایشان و فرمانبرداری از آنان تا زمان مرگ است. پسر و دختر هر اندازه که سن‌شان زیاد باشد اطاعت از والدین‌شان و نیکی کردن به ایشان بر آنان واجب است. پروردگار متعال این کار را با عبادت خود قرین و جفت کرده است و از تجاوز کردن در گفتار و کردار با آن دو نهی نموده، حتی اگر این کار با بیان کلمه یا صدایی باشد که بیان‌گر رنجیدن از آن دو است؛ خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۖ إِنَّمَا يُبَلِّغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفٍ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا﴾ (اسراء/۳۲).^۳

و پروردگارت (چنین) مقرر کرده است که جز او را نپرستید و به پدر و مادر نیکی کنید. اگر یکی از آن دو یا هر دو (ی آنان) نزد تو به (سن)

۱. این حدیث صحیح است. بخاری، ج: ۸۹۳؛ مسلم، ج: ۱۸۲۹.

۲. این حدیث، صحیح است. بخاری، ج: ۵۹۸۴؛ مسلم، ج: ۲۵۵۶.

پیری رسیدند، به آنان (حتی) «أف» مگو و آنان را (از خود) مران و با آنان سخنی شایسته بگوی.

۸. اسلام دستور داده تا حقوق پسران و دختران حفظ و مراعات شده و در نفقه و خرجی و دیگر امور پیدا و آشکار عدالت در میان‌شان رعایت گردد: از نعمان بن بشیر روایت است که مادرش دختر رواحه از پدر او خواست تا قسمتی از دارایی خویش را به پسر او (نعمان) بدهد. بشیر آن را یکسال به تأخیر انداخت، سپس تصمیم گرفت که این کار را بکند. (قضیه را به اطلاع مادرش رساند؛ اما) مادرش گفت: راضی نمی‌شوم تا زمانی که رسول خدا ﷺ را شاهد نگیری. لذا پدرم دستم را گرفت و مرا پیش پیامبر ﷺ برد. من در آن روزگار نوجوان بودم. (هنگامی که پیش پیامبر ﷺ رفتیم، پدرم) گفت: ای رسول خدا ﷺ! مادر این پسر، دختر رواحه دوست دارد بر بخشیتی که من به پسرش داده‌ام، گواه باشی. پیامبر ﷺ پرسید: «ای بشیر! آیا جز این پسر فرزند دیگری داری؟» گفت: آری. فرمود: «آیا به همه‌ی فرزندان همچون هدیه‌ای را داده‌ای؟» گفت: خیر. فرمود: «پس مرا شاهد نگیر؛ من بر ظلم شهادت نمی‌دهم.»^۱

به خاطر این امور، خانواده در زندگی مسلمانان از اهمیت والایی برخوردار است و اهتمام به تشکیل آن و مراقبت و محافظت از آن واجب است.

ساز و کار این کتاب:

۱. این کتاب از چهل قاعده در خصوص خانواده که برگرفته از احادیث نبوی است شکل گرفته است که در برگیرنده بخش‌ها و جنبه‌های گوناگون خانواده از لحظه‌ی آغازین شکل‌گیری آن است.
۲. شرح و توضیح هر قاعده با بیانی جداگانه.
۳. هر قاعده از این موارد تشکیل شده است: اهداف عمده و اساسی

۱. این حدیث، صحیح است. بخاری، ج: ۲۶۵۰؛ مسلم، ج: ۱۶۲۳.

- قاعده، معانی کلمات، شرح اجمالی، درس‌ها و آموزه‌های اخلاقی مفید و قابل استفاده، تکالیف و بحث و گفت و گو.
۴. نگارش روشنگری در رابطه با موضوع در پایان هر قاعده.
۵. تدوین فعالیت داوطلبانه در پایان هر حدیث.

اهداف کلی کتاب:

۱. آماده کردن پسران و دختران جوان خواهان ازدواج برای برپایی زندگی سعادت‌مندان.
۲. بیان وخامت بالا رفتن سن ازدواج برای فرد و جامعه.
۳. توضیح ساز و کارهای دستیابی به ازدواج موفق.
۴. آشنایی با مهارت‌های تربیت فرزندان.
۵. آشنایی با حقوق زناشویی.
۶. تشویق بر اهمیت نیکوکاری با پدر و مادر.

گروه‌های هدف:

۱. پسران و دختران جوان خواهان ازدواج
۲. پدران و مادران
۳. معلمین
۴. مراکز آموزش خانواده